

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої
освіти**

сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра міжнародного публічного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. П.С. від «14» 02 2020 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**МІЖНАРОДНЕ ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО/
INTERNATIONAL ENERGY LAW**

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: Н.В. Плахотнюк, кандидат юридичних наук, доцент.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародного публічного права 17.02.2020 р., протокол № 10.

Рецензенти: О. О. Капелюш, керівник експертної групи Директорату європейської інтеграції та інвестиційної політики Міністерства енергетики та захисту довкілля України.

Л. М. Дешко, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного публічного права КНТЕУ.

Л.Л. Нескороджена, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права КНТЕУ.

**МІЖНАРОДНЕ ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО/
INTERNATIONAL ENERGY LAW**

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма дисципліни «Міжнародне енергетичне право» призначена для підготовки здобувачів ступеня вищої освіти доктор філософії галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 293 «Міжнародне право».

Програму підготовлено відповідно до Стандартів вищої освіти КНТЕУ із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-наукової програми.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Міжнародне енергетичне право» є надання здобувачам ступеня вищої освіти доктор філософії поглиблених знань, навичок, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі міжнародного права та міжнародних енергетичних правовідносин, успішного провадження професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, а також проведення наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення у сфері міждержавних відносин.

Завданням вивчення дисципліни «Міжнародне енергетичне право» є формування цілісної уяви про міжнародне енергетичне право як систему юридичних норм, що створює міжнародно-правовий режим трансграничного руху енергетичних ресурсів; набуття здобувачами необхідних міжнародно-правових знань як для розуміння та пояснення подій в міжнародній енергетичній сфері, так і для застосування цих знань в майбутній професійній діяльності.

Предметом вивчення дисципліни є система юридичних норм, що регулюють відносини в сфері міжнародного співробітництва, торгівлі об'єктами енергетичного комплексу та забезпечення надійності постачання енергоресурсів.

2.

3. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання

- основні юридичні факти і події міжнародно-правового характеру в сфері світової енергетики;

- роль і місце України в розвитку міжнародного енергетичного права, в формуванні та забезпеченні надійності і диверсифікації енергопостачання;
- категоріальний апарат, що застосовується для аналізу системи міжнародного енергетичного права;
- основні норми, інститути та галузі міжнародного енергетичного права;
- особливості створення та функціонування механізму застосування норм міжнародного енергетичного права на міжнародному та внутрішньодержавному рівнях;
- основні закономірності розвитку міжнародного енергетичного права.

вміння

- здійснювати оцінку зовнішньополітичних позицій та дій України та інших держав з питань енергетики;
- вільно орієнтуватися в системі договорів міжнародного енергетичного права, а також здійснювати аналіз їх змісту;
- оцінювати сучасний рівень ефективності міжнародно-правового регулювання міжнародних енергетичних відносин та перспектив співробітництва держав в сфері енергетики на універсальному, регіональному рівнях, а також в двосторонніх угодах;
- досліджувати основні закономірності розвитку міжнародного енергетичного права;
- формувати комплексний підхід до розуміння та вирішення сучасних актуальних проблем міжнародного енергетичного права.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Міжнародне енергетичне право», як вибіркова компонента освітньо-наукової програми, забезпечує оволодіння здобувачами фаховими компетентностями за відповідною освітньо-науковою програмою:

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
ФК1	Здатність до дослідження, порівняння, узагальнення, систематизації основних міжнародно-правових концепцій та теорій,	1-4

	формулювання та обґрунтування наукових підходів до вирішення актуальних питань міжнародних відносин.	
ФК3	Здатність до застосування наукових знань і методик з метою удосконалення правового механізму реалізації норм міжнародного права на універсальному, регіональному та субрегіональному рівнях.	1-4
ФК4	Здатність виявляти, формулювати і пропонувати інноваційні вирішення міжнародно-правових проблем.	3-4
ФК9	Здатність детермінувати цільові орієнтири розвитку міжнародного права на універсальному, регіональному та субрегіональному рівнях з урахуванням інституційних, галузевих і глобальних прерогатив світового розвитку.	1-4
ФК10	Здатність адаптувати міжнародно-правовий досвід до потреб окремої держави, національної галузі права, органу державної влади та місцевого управління в умовах глобалізації.	2-4
ФК11	Здатність узгоджувати цілі окремого суб'єкта міжнародного права з тенденціями світового розвитку, в тому числі у глобальному вимірі.	1-4
ФК13	Здатність використовувати норми міжнародного права для забезпечення економічного співробітництва держав, захисту їх національних інтересів, врегулювання торговельних спорів, інвестиційних та інших видів спорів.	1-4

<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПРН6	Здатність виявляти проблеми, визначати наукові завдання у сфері розвитку міжнародного права та обирати методи для їх розв'язання.	1-4
ПРН7	Уміння проводити наукові дослідження, визначати нові підходи, напрями, шляхи вирішення складних міжнародно-правових завдань.	1-4

ПРН9	Здатність визначати фактори та індикатори їх впливу на розвиток міжнародного права на універсальному, регіональному та субрегіональному рівні.	1-4
ПРН10	Опанування підходів до моделювання складних міжнародно-правових процесів, прогнозування їх розвитку в умовах динамічних світових перетворень.	3

5. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сучасна система міжнародного енергетичного права та тенденції її розвитку

Формування міжнародного енергетичного права під впливом розвитку світової енергетики та міжнародного права. Міжнародне енергетичне право як галузь міжнародного економічного права. Політико-правові позиції окремих держав та груп держав в енергетичній сфері. Функції міжнародного енергетичного права, їх співвідношення з загальними функціями міжнародного права. Взаємодія міжнародного енергетичного права та міжнародного приватного права.

Україна як суб'єкт міжнародного енергетичного права. Юрисдикція органів ЄС в енергетичній сфері.

Міждержавні організації та інститути в глобальній енергетичній системі. Правосуб'єктність Міжнародного енергетичного агентства (МЕА). Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК). МАГАТЕ і його роль в енергетичній системі. Міжнародний енергетичний форум (глобальний енергодіалог).

Правові та міжнародно-правові аспекти діяльності «операторів» міжнародних енергетичних відносин (НАК «Нафтогаз», іноземні компанії).

Система джерел міжнародного енергетичного права. Багатосторонні та двосторонні міжнародні договори з питань енергетичного співробітництва. Різні правові позиції щодо Європейської енергетичної хартії та Договору до Енергетичної хартії.

Поняття і система основних принципів міжнародного енергетичного права, їх співвідношення з загальними принципами міжнародного права.

Акти міжнародних енергетичних організацій і форумів. Їх роль і значення в міжнародному енергетичному праві.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1-3, 6-10.

Додатковий: 11-15, 23-26.

Тема 2. Екологічні аспекти енергетичного права

Відповідальність за транскордонний вплив на довкілля в процесі енергетичного циклу.

Визначальний вектор розвитку сучасного міжнародно-правового регулювання енергетики – принципи і підходи, що склалися в міжнародному екологічному праві. Декларація конференції ООН з проблем оточуючого людину середовища 1972 р.

Концепція сталого розвитку як важлива концептуальна основа для розвитку міжнародно-правового регулювання в енергетичній сфері. Резолюція A/RES/69/225 «Сталий розвиток: сприяння розширенню використання нових та поновлюваних джерел енергії» від 19 грудня 2014 р.

Характеристика Договору до Енергетичної Хартії і Протоколу до Енергетичної Хартії як перших міжнародно-правових документів, які звели спільно норми про торгівлю та інвестиції і про збереження навколишнього середовища в контексті енергетичної галузі.

Список рекомендованих джерел

Основний: 5-10.

Додатковий: 13-20, 28.

Тема 3. Головні засади енергоефективності в міжнародному праві

Енергоефективність як окрема галузь енергетичної політики в 1970-х роках. Зв'язок між енергоефективністю і енергетичною безпекою. Енергоефективність як інструмент енергетичної політики, що забезпечує: підвищення енергетичної безпеки; зниження шкідливого екологічного впливу внаслідок використання енергоресурсів; підвищення конкурентоспроможності промисловості.

Зміна акцентів в 1990-х роках: ключова роль енергоефективності у вирішенні проблеми зміни клімату, а не енергетичної безпеки. Протокол до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності та відповідних екологічних аспектів (ПЕЕСЕА).

Значення підвищення енергоефективності і енергоефективних технологій для сталого розвитку. Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (1997 р.), Протокол до Договору до Енергетичної хартії з питань енергетичної ефективності та відповідних екологічних аспектів (1994 р.), Угода СНД про енергоефективність і енергозбереження (2002 р.), Протокол про енергетику до Конвенції про захист Альп (1998 р.).

Проблема юридичної кваліфікації енергетичної бідності в ЄС та Україні. Необхідність формування цілісної концепції боротьби з нею. Реальна монетизація державної допомоги для вразливих споживачів енергетичних послуг як стимул їм до енергозбереження та раціонального використання ресурсів; створення значних стимулів до запровадження заходів з енергоефективності.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3-6, 10.

Додатковий: 18-22, 26.

Інтернет-джерела: 27, 30-36, 39.

Тема 4. Міжнародно-правове регулювання екологічно орієнтованої енергетики

Екологічно орієнтована енергетика (ЕОЕн) і міжнародне право. Концепція ЕОЕн, національні та міжнародні правові системи. Міжнародно-правова джерельна база регулювання ЕОЕн. Роль міжнародних стандартів у просуванні ЕОЕн як альтернативи вуглецевій енергетиці.

Міжнародне право навколишнього середовища і екологічно орієнтована енергетика: проблеми спільного регулювання. Регуляторні міжнародно-правові засади відновлюваної енергетики. Міжнародно-правові основи регулювання біоенергетики.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3, 5, 9-10.

Додатковий: 14-17, 22-26.

Інтернет-джерела: 35-39.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Заключний документ Гаазької конференції з Європейської енергетичної хартії. URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_061.
2. Декларація Конференції ООН з проблем оточуючого людину середовища 1972р. хартії. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_454.
3. Договір до Енергетичної Хартії та Заключний акт до неї. Протокол до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_056.
4. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_272.
5. Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801.
6. Directive 2009/72/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 2003/54/EC. Official Journal, L 211. 2009. P. 55 – 93.
7. Directive 2009/73/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC. Official Journal, L 211. 2009. P. 94 – 136.
8. Regulation (EC) No 714/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity and repealing Regulation (EC) No 1228/2003. Official Journal, L 211. 2009. P. 15 – 35.
9. Naseem M. International Energy Law. Kluwer Law International, 2017. 270 p.
10. Talus K., Heffron R. What is "International Energy Law" or "Energy Law"?". 2018. URL: <https://www.ogel.org/article.asp?key=3762>.

Додатковий

1. Аллахвердієв А.Г. Енергетична безпека в наукових підходах і концепції теорії міжнародних відносин. Правова держава. 2015. №19. С. 153-159.
2. Дікарев О.І., Краснощок О.В., Зваженко Ю.В., Накалюжна А.С. Становлення Lex Petrolea та Lex Mercatoria в системі джерел енергетичного права. Наукові праці МАУП. К., 2015. Вип. 45(2). С. 23-30.

3. Замятин В. Договор к энергетической хартии: механизм разрешения инвестиционных споров. Вестник Государственной регистрационной палаты. №1. 2012. С. 42-50.
4. Замятин В. Договор к энергетической хартии и транзит энергоресурсов. Мировая энергетика - XXI век. №1. 2009. С. 37-46.
5. Конопляник А.А. Вхождение Украины в Договор об Энергетическом сообществе ЕС со странами Юго-Восточной Европы: последствия для всех заинтересованных сторон. Нефть и газ. №6. 2010. С. 20-36.
6. Крупко С. Международный центр по урегулированию инвестиционных споров. Хозяйство и право. 2002. №6. С. 106-118.
7. Крупко С.И. Инвестиционные споры между государством и иностранным инвестором. М., 2002. 330 с.
8. Кузьміна М.М. Окремі проблеми правового регулювання виробництва енергії з альтернативних джерел в умовах адаптації до права ЄС. Право. Х.: НДІ ПЗІР, 2016. С.34-38.
9. Мозальова М.В. Правовий аналіз запровадження енергосервісних контрактів в Україні крізь призму європейського досвіду. Право. Х.: НДІ ПЗІР, 2016. С. 39-44.
10. Energy Law in Europe. National, EU and International Regulation / Edited by Martha Roggenkamp, Catherine Redgwell, Anita Rønne, and Iñigo del Guayo. Oxford, 2007. 456 p.
11. Cameron P. International Energy Investment Law. The Pursuit of Stability. Oxford, 2010. 566 p.
12. Crossley P. Renewable Energy Law: An International Assessment. Cambridge University Press, 2019. 298 p.
13. EU Energy Law. Vol. I / Edited by C. Jones. London, 2006. 276 p.
14. EU Energy Law. Vol. II / Edited by C. Jones. London, 2011. 314 p.
15. Reif L.C. The use of conciliation or mediation for the resolution of international commercial disputes. Canadian business law journal/Revue canadienne du droit de commerce. 2007. P.134-148.
16. Zedalis R. International Energy Law. 2000. 290 p.

Інтернет-джерела

1. Організація економічного співробітництва і розвитку. URL: <http://www.oecd.org>.
2. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org.
3. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua/Balance/index.htm>.

4. Сайт ФАТФ. URL: <http://www.fatf-gafi.org/>.
5. Сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
6. Сайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку. URL: www.unctad.org.
7. Сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. URL: http://me.kmu.gov.ua/control/ur/publish/artickle?art_id.
8. Сайт ОЕРС. URL: <http://www.oecd.org/>
9. Сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org/>.
10. Сайт Європейського Союзу. URL: <http://europe.eu.int>.
11. Представництво ООН в Україні. URL: <http://www.un.kiev.ua>.
12. Представництво Європейської Комісії у Україні. URL: <http://www.delukr.cec.eu.int>.
13. Центр Європейських досліджень. URL: <http://eu.org.ua/ipo/>.